

AUTOEVALUARE – O TREPTĂ CĂTRE PROGRES

Prof. Vasile Roxana Cristina

Colegiul Național "Elena Cuza" Craiova

În ultimii douăzeci de ani se observă, mai ales în țările dezvoltate, o schimbare de concepție în ceea ce privește evaluarea curentă, în sensul dezvoltării a numeroase și variate strategii de evaluare, concretizate în instrumente de evaluare care pot reprezenta alternative reale la testele standardizate sau forme complementare, centrate pe obiectivele care nu pot fi evaluate prin testele clasice. Se constată chiar tendința de a renunța la notarea administrativă, periodică în favoarea unei apreceri globale, care ia în considerație întregul complex de activități desfășurate de elevi în școală și în afara ei .

Conceptul de evaluare se transformă atât la nivel macrostructural cât și microstructural. La nivelul procesului de învățământ interesează nu numai desfășurarea evaluării didactice ci și formarea și dezvoltarea capacității elevilor de autoevaluare. Astfel dezideratele educaționale cuprind un registru nou de competențe, spre deosebire de atribuțiile tradiționale centrate pe transmiterea de informații și evaluarea însușirii informațiilor transmise.

Evaluarea pune accent pe aspectul cognitiv acumulativ, măsurând volumul de cunoștințe al elevului, autoevaluarea are un pronunțat caracter afectiv. Sensibilizarea elevului spre autoevaluare și determinarea esenței acesteia este influențată în mare parte de atitudinile sale, de cunoștințele profesorului, de conținutul procesului de învățământ.

Societatea prezentului, dar mai ales a viitorului se circumscrie unui timp al informației, al complexității. De aceea, investiția în inteligența, creativitatea și capacitatea de inovare a indivizilor, a grupurilor va fi extrem de rentabilă în viitor.

Autoevaluarea și evaluarea se află într-o reciprocă și perpetuă interacțiune. Demersul autoevaluativ al elevului se derulează în contextul permanentei sale confruntări cu sarcinile școlare dar și al evaluării externe realizată de cadrul didactic. Atât evaluarea cât și autoevaluarea se derulează în interiorul aceluiași spațiu educațional, și ambele procese sunt supuse unor influențe exterioare identice .

Autoevaluarea are un anumit grad de autonomie, deoarece se realizează datorită unor mecanisme și prin tehnici specifice, dar, oricum, trebuie abordate ca parte integrantă a procesului evaluativ. În primul rând, autoevaluarea se încadrează în aceleași limite definatorii ale conceptului de evaluare: este un proces de comparare a obiectivelor cu rezultatul. Elevul acționează în funcție de scopul sau de proiectul pe care își propune să-l realizeze și nivelul de aspirație pe care dorește să-l atingă. Elevul se autoevaluează, în mare parte, ținând cont de indicatorii prestabiliți, adică cei ce se încadrează în procesul conexiunii inverse externe. Acest fapt se produce indiferent de atitudinea elevului față de respectivele criterii/indicatori, deoarece prezența lor oricum servește drept reper în autoevaluare. Atitudinea și gradul de interiorizare a criteriilor stabilite de factorul extern influențează atât procesul autoevaluării (ca mecanism) cât esența acestuia. Astfel abordată, autoevaluarea accentuează caracterul social al educației. Evaluarea pune accent pe aspectul cognitiv acumulativ, măsurând volumul de cunoștințe al elevului, autoevaluarea are un pronunțat caracter afectiv. Sensibilizarea elevului spre autoevaluare și determinarea esenței acesteia este influențată în mare parte de atitudinile sale, de cunoștințele profesorului, de conținutul procesului de învățământ .

Evaluarea curentă în gimnaziu și liceu a fost perfecționată prin introducerea de către Serviciul Național de Evaluare și Examinare (SNEE) a unui sistem unitar de criterii pentru acordarea notelor școlare. Criteriile vizează numai acele sarcini de lucru (obiective) care suscită un grad ridicat de subiectivism în apreciere: eseul, susținerea argumentată a opiniilor în contextul comunicării orale, proiectul, investigația, ș.a.

Sistemul de criterii va asigura un grad sporit de obiectivitate, transparență și comparabilitate în evaluarea rezultatelor școlare. Necesitatea elaborării sistemului de criterii se explică prin următoarele argumente:

- notele reprezintă doar simboluri ale unor judecăți de valoare asupra performanțelor elevilor în diferite momente ale instruirii
- sistemul de criterii asigură comparabilitatea acordării notelor de către profesori în așa fel încât aceeași notă să reflecte niveluri de cunoștințe și competențe identice (sau foarte apropiate) pentru elevi diferiți, dar apreciați prin aceeași metodă de evaluare
- sistemul de criterii va relaționa mai puternic evaluarea curentă cu examenele naționale.

Disciplina: Matematică (gimnaziu)

Obiectiv de referință: Construirea unor probleme având drept suport grafice și tabele de date

Sarcina de lucru: Pornind de la graficul și tabelele date, formulează mai multe probleme distincte, dintre care cel puțin una cu caracter practic.

Atenție! Produsul activității tale va fi apreciat după următoarele criterii:

- înțelegerea și utilizarea datelor relevante oferite;
- formularea propriu-zisă a enunțurilor;
- rezolvarea problemelor construite;
- evidențierea diferențelor (asemănări și deosebiri) între problemele create;
- argumentarea caracterului aplicativ pentru problema creată în acest scop

Criteria de acordare a notelor pentru construirea unei probleme	Nota 5	Nota 7	Nota 9	Nota 10
Formularea enunțurilor problemelor	Problema este simplistă ca enunț. În construcția enunțului se regăsesc unele inversiuni, date care nu folosesc în rezolvare, formulări ambigue etc	Enunțurile respectă structura unei probleme (ipoteză, concluzie) sunt clare, dar nu se referă la domenii diferite. Se observă tendința de a include în fiecare enunț cât mai multe din datele oferite, unele din acestea nefiind necesare în	Problemele formulate se bucură de o prezentare clară și corect realizată din punct de vedere logic. problemele nu se referă la domenii diverse. În structura fiecărei probleme se delimitează clar ipoteza de concluzie.	Enunțurile sunt clare, precise, corecte din punct de vedere logic și al construcției frazelor. Sunt foarte bine delimitate cele două părți: ipoteza și concluzia. Enunțurile vizează domenii diferite și utilizează numai date dintre cele oferite în ipotezade lucru. Problemele se

		rezolvare. O problemă conține cel puțin o informație neutilizabilă în rezolvare		încadrează în metode de rezolvare diferite
--	--	---	--	--

Programul de reformă în domeniul evaluării rezultatelor școlare propune două tipuri de examene:

- Examene naționale: Evaluare Națională Clasa a VIII-a și de Bacalaureat;
- Examene locale: de admitere în liceu și în școala profesională.

Examenele naționale se disting prin organizarea și desfășurarea lor în aceleași condiții pentru toți candidații. Rezultatele acestor examene constituie baza admiterii în treptele superioare de învățământ (liceu, universitate). Fiind examene de certificare, de absolvire, de finalizare a unui ciclu li se acordă o atenție mult mai mare decât celor de admitere. Transparența organizării și desfășurării examenelor, în primul rând acelor naționale, informarea permanentă a celor interesați privind modificările preconizate și formarea / perfecționarea cadrelor didactice în domeniul evaluării sunt condiții esențiale pentru transpunerea în practică a unui sistem credibil și obiectiv de evaluare curentă și examinare.

Reținem, în concluzie, că evaluarea curentă și examenele reprezintă două modalități importante de evaluare, aflate în relații de condiționare reciprocă. Evaluarea curentă trebuie să sprijine, să creeze condiții pentru buna desfășurare a examenelor prin:

- modalitățile de evaluare (strategii, tehnici, instrumente- utilizate în practica școlară desfășurată la clasă)
- pregătirea cadrelor didactice, abilitarea lor în aplicarea diferitelor metode și instrumente de evaluare.
- familiarizarea elevilor cu sarcinile de lucru după modelul celor utilizate la examen, cu diferitele tipuri de itemi, cu baremurile de corectare.
- utilizarea rezultatelor sale (integral sau parțial) în cadrul examenelor.

Una din modalitățile prin intermediul căreia evaluarea îndeplinește principala sa condiție - aceea de a fi obiectivă - o reprezintă atragerea elevilor însșiși la atribuirea notelor. În această situație ”notarea unipersonală” realizată de profesor, devine ”notare în colaborare cu alții”, în cazul de față cu elevii. Participarea activă a elevului la atribuirea notelor are efecte pozitive multiple atât asupra profesorului cât mai ales asupra elevului.

- profesorul ajungesă aibă o confirmare a justeței sau injustețiii precierilor sale;
- Elevul exercită rolul de subiect al acțiunii pedagogice, de participant la propria sa formare, atât în procesul de instruire cât și în activitatea de evaluare a performanțelor înregistrate;
- participarea elevului la procesul de evaluare este un mijloc de autocunoașterea punctelor sale tari și slabe în privința propriei pregătiri, de formare a spiritului critic și autocritic care reprezintă o componentă a conștiinței de sine;
- ajută pe elevi să înțeleagă criteriile de apreciere după care să se conducă, să conștientizeze semnificația notelor acordate;
- cultivă motivația intrinsecă față de învățatură și atitudinea pozitivă, responsabilă față de propria activitate

Paralel cu evaluarea pe care o realizează ca parte integrantă a demersului didactic și care trebuie să fie cât mai „transparentă” (realizarea în cooperare cu elevii și în consens cu nevoile lor de formare), profesorul trebuie să își propună formarea la elevi a depinderii de autoevaluare. În acest scop el poate crea situații în care elevii să exerseze autocontrolul și autoaprecierea propriului comportament cognitiv și atitudinal în diverse contexte.

Elevii vor fi încurajați să-și pună întrebări de genul: Am rezolvat sarcina suficient de bine? Sunt mulțumit de ceea ce am realizat? Ce anume m-a împiedicat să obțin un rezultat mai bun? Există și un alt mod /procedeu /strategie de a rezolva sarcina? Prin ce anume se deosebesc rezultatele mele de cele obținute de colegii mei? Ce trebuie să fac pentru a-mi îmbunătăți rezultatele? Ar fi bine să-mi fixez un termen până la care să reușesc să obțin rezultate mai bune? De ce? Ce anume mă nemulțumește cel mai mult în ac-tivitatea mea?

Răspunsurile la astfel de întrebări (ca și la altele, al căror conținut poate fi lăsat la latitudinea elevului sau poate fi stabilit prin discuție liberă în clasă) pot fi consemnate în **fișa de autoevaluare** a elevului.

Dacă elevii manifestă interes pentru discutarea răspunsurilor în clasă, profesorul poate organiza o discuție /dezbateră pe marginea lor, în urma căreia elevii să determine factorii cei

mai importanți ai succesului lor, precum și cei mai importanți factori frenatori. În organizarea unei asemenea discuții se impune mult tact pedagogic. Ea nu trebuie să forțeze elevul să-și comunice gândurile și preocupările, dacă el nu dorește să facă acest lucru.

Pentru formarea deprinderilor de autoevaluare, profesorul trebuie:

- ✓ să prezinte elevilor standardele, obiectivele de evaluare și nivelele de performanță;
- ✓ să-și formuleze clar așteptările, să fie obiectiv și consecvent;
- ✓ să încurajeze elevii să-și pună întrebări de tip autoreflexiv și să-și consemneze constant răspunsurile în Fișa de autoevaluare;
- ✓ să încurajeze evaluarea în cadrul grupului sau al întregii clase. (cf. Oțet, F., p.61)

Autoevaluarea se poate realiza sub o multitudine de forme, mergând de la autoapreciere verbală până la autonotarea mai mult sau mai puțin supravegheată de profesor.

Modalitățile concrete care pot fi folosite în acest scop sunt variate:

- **evaluarea bine concepută de către profesor.** Aceasta trebuie să fie etalon de obiectivitate practică și să aibă valoare de referință pentru elevi, să-i ajute să se ghideze după criteriile de apreciere fundamentate științific și verificate practic.

- **autonotarea controlată** în cadrul căreia elevul examinat propune nota, aceasta fiind definitivată de profesor, eventual cu ajutorul clasei. Profesorul are datoria să argumenteze și să evidențieze corectitudinea sau incorectitudinea aprecierilor făcute de elevi.

- **autocontrolarea** sau controlarea lucrărilor (scrise) colegilor și examinarea lor ulterioară de către profesor;

- **metoda de apreciere obiectivă a personalității** elaborată de Gh. Zapan. Potrivit acestei metode profesorul cere elevilor, înainte de corectarea unei lucrări scrise, numele colegilor care, după opinia lor, au lucrat cel mai bine, și al celor care au lucrat necorespunzător. De regulă, într-o clasă sunt 30% lucrări bune, 30% lucrări mai slabe și restul de 40% lucrări de valoare medie. Se va atrage atenția elevilor să nu uite să se autorepartizeze într-una din cele trei grupe.

Se va face apoi aprecierea prin note și se vor compara clasificările făcute de elevi cu cele rezultate prin atribuirea notelor de profesor. Metoda permite formarea unor reprezentări cât mai exacte asupra posibilităților fiecărui elev în parte și ale tuturor la un loc.

Antrenarea elevilor la actul evaluării contribuie, de asemenea, la creșterea gradului de obiectivitate a aprecierii școlare. Evaluarea realizată în colaborare, în cazul de față cu elevii, devine mai obiectivă.

Participarea elevilor la atribuirea notelor prezintă numeroase aspecte pozitive, benefice atât pentru elev cât și pentru profesor.

Participarea elevului la aprecierea propriilor rezultate școlare are efecte pozitive în mai multe planuri: cadrele didactice dobândesc confirmarea aprecierilor sale în opinia elevilor referitoare la rezultatele măsurate; elevul este transformat în participant la propria sa formare, dobândește conștiința progreselor înregistrate, a eforturilor care i se cer pentru realizarea obiectivelor urmărite. Ca urmare, autoaprecierea reprezintă expresia unei motivații lăuntrice față de învățatură și devine un mijloc de cultivare a unei atitudini pozitive față de propria activitate.

Autoevaluarea ocupă un loc important în practica evaluatorilor, care se dovedesc din ce în ce mai sensibilizați de implicarea elevului (a celui care învață) în reglarea învățării. Explicația acestei evoluții constă în aceea că societatea actuală este marcată de individualism și responsabilizare. Aceste două caracteristici conduc la „considerarea elevului care învață ca actor și coresponsabil al învățării sale. În consecință, autoevaluarea devine o componentă a metacogniției.

Bibliografie:

1. Macavei E. Pedagogie. Teoria educației .București, Editura Aramis, 2001;
2. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău-București, Editura Litera, 2000;
3. Joița E. Instruirea constructivistă – o alternativă. Fundamente. Strategii. București, Editura Aramis, 2006;
4. Bocoș M. Didactica disciplinelor pedagogice, un cadru constructivist. Pitești, Editura Paralela 45, 2008;
5. Stoica A. Metode și instrumente de evaluare. București, Editura Didactică și Pedagogică, 2000;
6. Jinga I. Managementul învățământului. Cu privire specială la învățământul preuniversitar. București, Editura A.S.E., 2008;
7. Lupu C. Paradigma psihopedagogică a didacticii disciplinei școlare. București, Editura Didactică și Pedagogică, 2008.